

پتروناس و فعالیت‌های پایین دستی

مقدمه

در دومین همایش ملی انرژی در بسیاری از سخنرانی‌ها و میزگردها به شرکت پتروناس مالزی و رشد این شرکت بالاخص در سالهای اخیر اشاره شد و بسیاری از سخنرانان بحث‌های خود را با این سؤال آغاز می‌کردند که چرا شرکت ملی نفت ایران با سابقه بسیار طولانی در عملیات پایین دستی و بالادستی نتوانسته به عنوان یک شرکت قدرتمند در صحنه جهانی عمل کند؟ ولی پتروناس مالزی توانست پس از بحران اول انرژی با روند تکاملی چشمگیر به شرکتی قدرتمند تبدیل شود و هم‌اکنون به عنوان یک شرکت‌کننده مؤثر در بسیاری از مناقصات بین‌المللی مطرح است. از این رو در ذیل به معرفی این شرکت می‌پردازیم ولی قبل از معرفی لازم

است به طور مختصر به وضعیت اقتصادی کشور مالزی اشاره‌ای داشته باشیم.

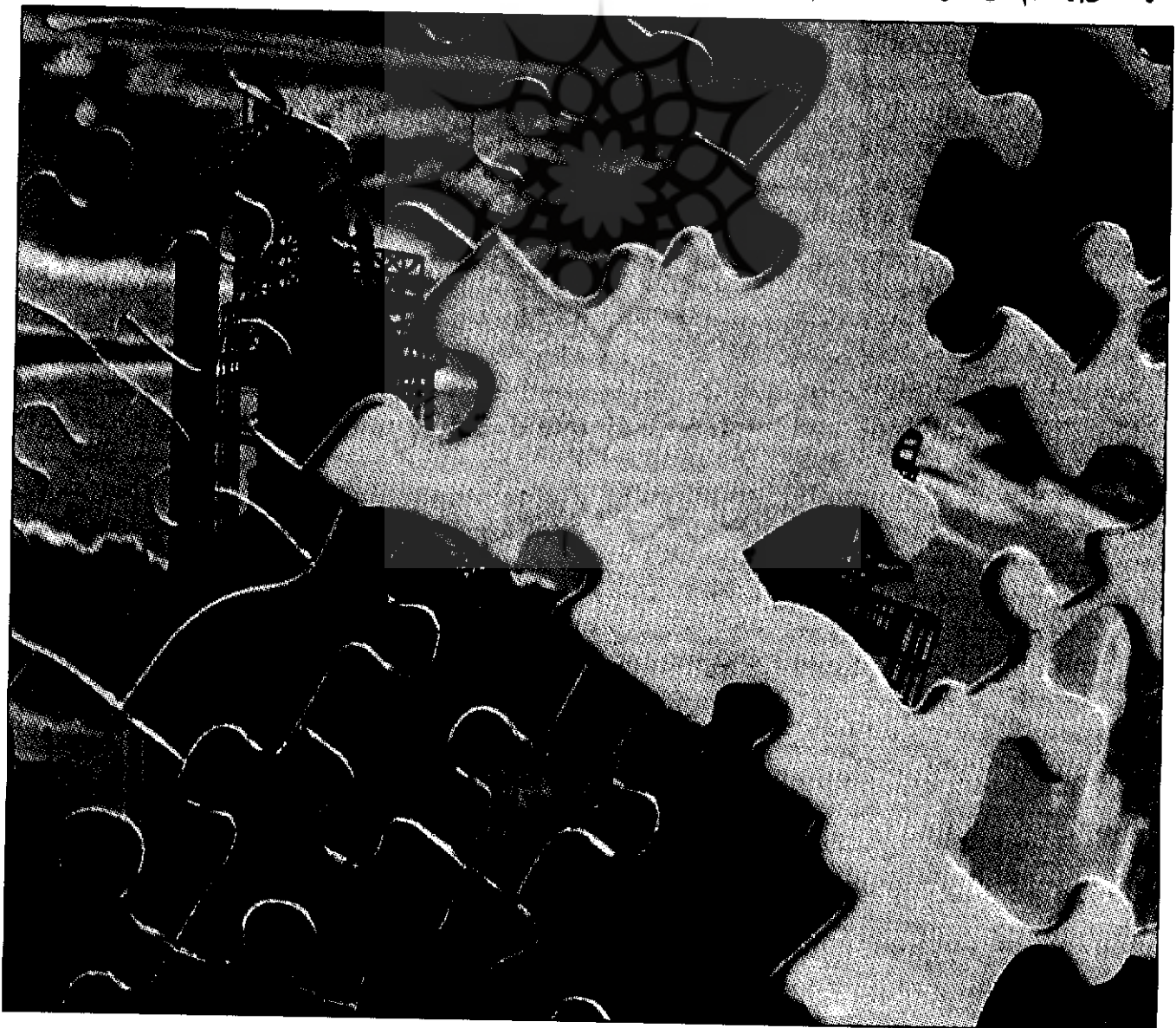
طی ۲۰ سال اخیر کشور مالزی به سرعت مسیر صنعتی شدن را طی کرده و از یک کشور صادرکننده مواد اولیه معدنی و کالاهای کشاورزی به کشوری تبدیل شده که صنایع کارخانه‌ای، بخش قابل توجهی از تولید ناخالص ملی آن را به خود اختصاص داده است.

در حالیکه در سال ۱۹۸۶ سهم بخش کشاورزی و صنعت از تولید ناخالص داخلی تقریباً یکسان بوده، در سالهای اخیر سهم صنعت در تولید خالص داخلی بیش از دو برابر سهم بخش کشاورزی شده است. در اواسط دهه ۸۰ میلادی دولت مالزی اقدام به تکمیل توسعه صادرات کالاهای

کارخانه‌ای از طریق تأسیس صنایع سنگین شامل کارخانجات آهن، فولاد و اتومبیل کرد. عملکرد قوی اقتصاد مالزی مستقیماً ناشی از عملکرد مؤثر بخش صادرات آن است.

گسترش سریع صادرات کالاهای صنعتی رشد صادرات را به دنبال داشت. ترکیب کالاهای صادراتی مالزی طی سالهای ۹۳-۱۹۶۳ تغییرات قابل توجهی داشته به گونه‌ای که سهم صادرات مواد اولیه غیرنفتی از کل صادرات، کاهش شدیدی داشته به طوری که سهم آن در سال ۱۹۹۳ یک پنجم سهم آن در سال ۱۹۶۳ بوده است.

پس از سنگاپور، کشور مالزی بیشترین سرمایه‌گذاری خارجی را در بین کشورهای آسه‌آن (ASEAN) جذب کرده است. درآمد

یکی از عوامل مهم در رسیدن مالزی به اهداف بلندمدت، مدیریت صحیح در طول زمان بوده است همچنین نگرش صحیح از خصوصی سازی توانست موجبات تولید و تجدید حیات شرکت‌هایی از قبیل پتروناس شود

سرايه مالزی بين سالهای ۱۹۶۳ و ۱۹۸۷ تقريباً سه برابر شده و به ۱۸۸۶ دلار در سال ۱۹۸۷ رسيد. رشد درآمد سرايه طی سالهای بعد نیز ادامه يافت به طوری که سرائه تولید ناخالص داخلی در سال ۱۹۹۲ به ۳۶۲۷ دلار رسيد.

یکی از عوامل مهم در رسیدن مالزی به اهداف بلندمدت، مدیریت صحیح در طول زمان بوده است همچنین نگرش صحیح از خصوصی سازی توانست موجبات تولید و تجدید حیات شرکت‌هایی از قبیل پتروناس شود.

پتروناس

صنایع کشور مالزی از عملیات و اهداف جاه طلبانه شرکت دولتی نفت و گاز این کشور یعنی شرکت پتروناس (Petroleum Nasional Bhd) شکل گرفته است. مالزی به عنوان یک کشور آسیایی، در مسیر توسعه صنعت از نظر تکنولوژی و سرمایه‌گذاری گامهای مؤثری برداشته و همین مسئله پتروناس را در رده شرکت‌های برتر جهان قرار داده است. هنگام تأسیس این شرکت در سال ۱۹۷۴، فعالیتهای آن به عنوان شریکی غیرفعال در قراردادهای مشارکت در تولید با شرکت‌های نفتی چندملیتی محدود شده بود. به دنبال شوکهای نفتی و افزایش بسیار سریع قیمت‌ها، دولت

مالزی حقوق انحصاری اکتشاف و استخراج نفت در مالزی را به منظور اطمینان به دریافت سهم بیشتری از درآمدهای نفتی به شرکت پتروناس اعطا کرد. در مقابل سیستم قدیمی که طی آن شرکت‌های نفتی خارجی امتیازاتی را براساس شرایط تقریباً ساده به دست می‌آوردند، تمامی شرکت‌های نفتی ملزم به توافقنامه‌های مشارکت در تولید با پتروناس (مشابه با الگوهای اندونزی) شدند.

امروزه این مجموعه توسط نیروهای داخلی در بخش‌های کلیدی صنعت نفت و گاز توسعه یافته و شرکت‌های دیگری را هم تحت کنترل خود دارد. پتروناس و شرکت‌های وابسته، تمامی فعالیت‌ها در حیطة هیدروکربورها مانند پالایش، فرآوری LNG و LPG، تولید گاز داخلی، انتقال و توزیع، خرده‌فروشی نفت و گاز، تولید فرآورده‌های پتروشیمی، حتی توسعه خودروهایی گازسوز و سایر موارد استفاده مبتکرانه از گاز طبیعی چون کاربرد گاز در چیلرهای تهویه مطبوع و تولید در مقیاس‌های وسیع را تحت پوشش قرار داده‌اند.

پتروناس تنها یک شرکت تجاری گاز و نفت نیست. این شرکت ابزاری مهم و مستقیم در خط مشی توسعه‌ای مالزی به شمار می‌رود. این شرکت مستقیماً به دفتر نخست‌وزیر دکترا ماهاتیر محمد گزارش می‌دهد، و زیر نظر وزرای انرژی، پست و ارتباطات نیست.

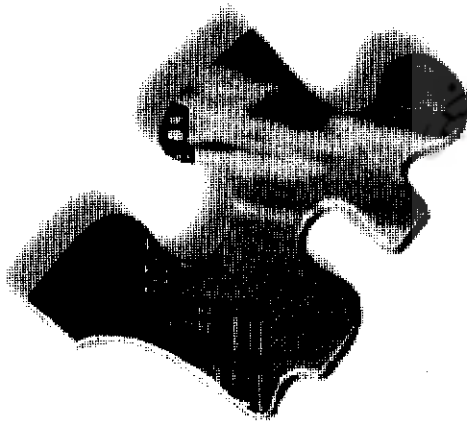
طبق اظهارات مدیر کل اجرایی پتروناس Tan Sri Dato Mohammad Hassan Marican، پتروناس در حالی که نقش مهمی در توسعه صنعت نفت مالزی به نفع عامه مردم بازی می‌کند به طور کامل به عنوان یک شرکت نفتی و گازی چه از نظر داخلی و چه در سطح جهانی پیشرفت‌های قابل توجهی داشته است. پتروناس با برخورداری از ۱۴۰۰۰ کارمند و سرمایه‌ای حدود ۲۷/۵ میلیارد دلار، تا ۳۱ دسامبر ۱۹۷۷، درآمدی به میزان ۱۱/۷ میلیارد دلار کسب کرده، که نسبت به ۱۹۹۶، ۲۹/۸ درصد افزایش داشته است.

سود خالص سالانه این شرکت با ۷/۶ درصد افزایش، ۲/۹ میلیارد دلار برآورد گردیده که شرکت را در رده ششم در میان ۳۱ شرکت نفتی برتر از میان ۵۰۰ شرکت تحت بررسی قرار می‌دهد. داراییهای پتروناس حدود ۱۰/۶ درصد، در بخش نفت و گاز بوده که در مقایسه با ۵۰۰ شرکت، این

کمپانی را در صدر و با در نظر گرفتن آمار تمامی بخشها در رده بیستم قرار داده است. بازده سود آن به میزان حدود ۲۵/۲ درصد، این شرکت را در رده‌های نخست ۵۰۰ شرکت لیست شده قرار داده است.

این شرکت که به فعالیتهای بالادستی خود تنها در مالزی راضی نیست، سعی خود را در توسعه تجارت و افزایش ارزش منابع نفت و گاز و ورود به بازارهای خارج از مالزی از طریق مشارکتهای بین‌المللی در فعالیتهای بالادستی و پایین‌دستی و همچنین صادرات LNG بکار گرفته است. کسب ارزش افزوده در عوض صادرات «مواد خام» به کمک توسعه انتقال گاز داخلی و ایجاد صنعت پتروشیمی و صادرات الکتریسیته از نیروگاههای گازسوز به یک شبکه منطقه‌ای در جنوب شرقی آسیا از اهداف این شرکت است. همچنین به عنوان جایگزینی برای این طرح‌ها، پیشنهاد یک شبکه خط لوله گاز منطقه‌ای نیز ترویج می‌شود.

از نظر مالی، پتروناس با در اختیار داشتن سرمایه داخلی مکفی برای مشارکتهای داخلی و بین‌المللی در رسیدن به اهداف خود با مشکل خاصی روبه‌رو نیست. همچنین حضور پتروناس در بازارهای سهام داخلی مانند شرکت‌های فرعی انتقال گاز، پتروناس گاز و شرکت‌های فرعی خرده‌فروشی Petronas

پتروناس تنها یک شرکت تجاری گاز و نفت نیست.

این شرکت

ابزاری مهم و مستقیم

در خط مشی توسعه‌ای مالزی

به شمار می‌رود

Dagang موفقیت بزرگی برای این شرکت محسوب می‌گردد.

الف - تجارت گاز

تجارت گاز طبیعی و فرآورده‌های آن ۳۵ درصد از درآمد سال ۱۹۹۷ را تشکیل می‌دهد. این مقدار در صورت به جریان درآمدن تولیدات پتروشیمی (که از گاز به عنوان خوراک اولیه استفاده کنند) افزایش خواهد یافت.

شرکتهای خارجی نظیر شل، اکسون و اسو از طریق توافقنامه‌های مشارکت در تولید، مسئولیت عرضه گاز طبیعی را عهده‌دار می‌باشند.

سهم وسیعی از منافع گروه پتروناس (و همچنین منافع ملی) از فروش LNG حاصله از کارخانه Bintulu در Sarawak تأمین می‌گردد. این منافع در سال ۱۹۹۷ بالغ بر سه میلیارد دلار بود. تولید LNG برای اولین بار در سال ۱۹۸۳ آغاز گردید. امروزه دو واحد به نامهای LNG I و LNG II وجود دارند (دومین واحد در فاصله زمانی بین ماه مه ۱۹۹۵ تا فوریه ۱۹۹۶ تکمیل گردیده است). عملیات اجرایی آن تحت نظارت پتروناس، شل و میتسوبیسی ژاپن قرار دارد و ایالت Sarawak نیز میزان کمی از سهام را به خود اختصاص داده است.

مالزی با ظرفیت تولید ۱۶ میلیون تن در سال سومین صادرکننده بزرگ LNG جهان به شمار می‌رود. احداث سومین واحد (LNG III) با ظرفیت سالانه شش میلیون تن، در سال ۲۰۰۱ تکمیل خواهد شد. با این حال شرکای پتروناس در مسئله تولید و احداث

واحدها، درصد جلب مشارکت شرکتهای Occidental، Shell، Nippon Oil Co. از ژاپن، Sarawak می‌باشند از آمریکا و دولت ایالتی Sarawak می‌باشند که پیش‌فروش تولیدات این واحدها اطمینان بیشتری را ایجاد می‌کند.

ب - توسعه و پیشروی خط لوله گاز

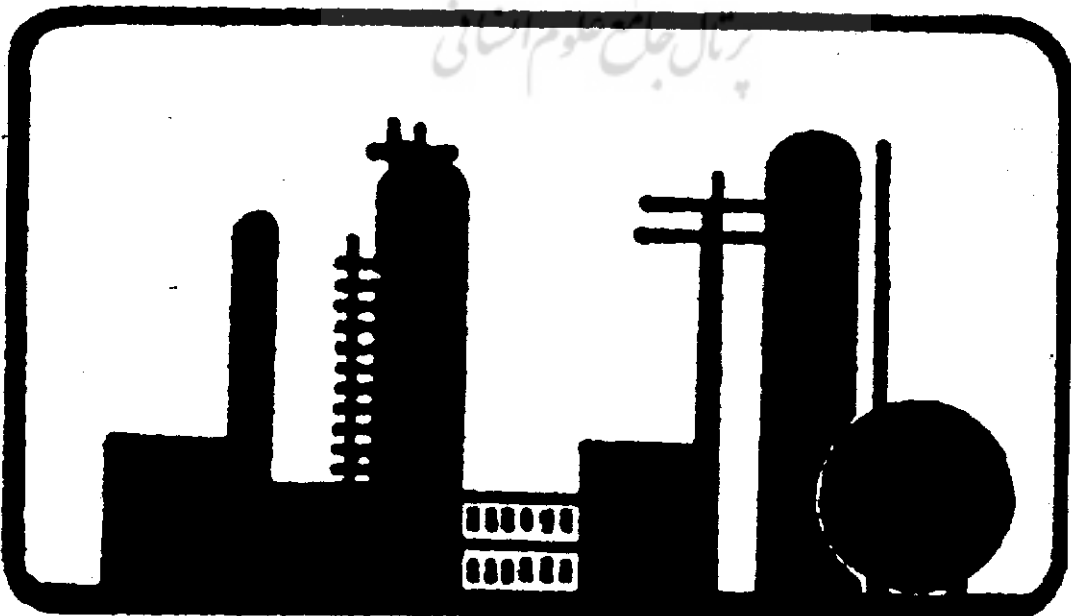
رشد فروش داخلی گاز طبیعی در نتیجه توسعه خطوط لوله برای انتقال و توزیع در شبه‌جزیره مالزی و همچنین در سیستمهای کوچک ایالت‌های Sabah و Sarawak است. در نتیجه پروژه سه‌مرحله‌ای زیرینایی PGU (پروژه توزیع در شبه‌جزیره) به ارزش ۹ میلیارد دلار که در سال ۱۹۸۴ آغاز شد، شامل ۲۰۰۰ کیلومتر خط لوله و کارخانه‌های فرآوری گاز با ظرفیت ۲۰۰۰ میلیون فوت مکعب در روز، به مرحله اجرا درآمده که یک خط لوله از این شبکه، سنگاپور را از سال ۱۹۹۲ تغذیه می‌کند.

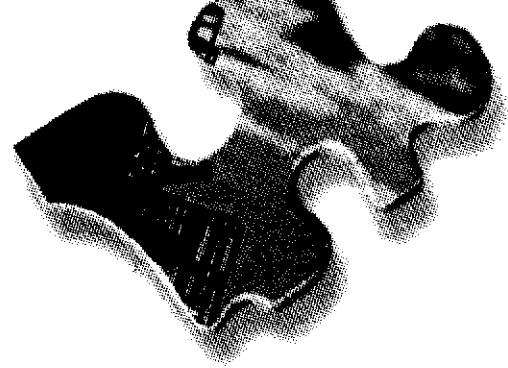
شبکه PGU از منابع بهره‌بردار نشده برون‌ساحلی گازی واقع در سواحل شرقی شبه‌جزیره کشیده شد. این منابع چهار کارخانه فرآوری گاز واقع در ایالات شرقی Terengganu را تغذیه می‌نمایند. طبق برنامه قرار بود احداث سومین مرحله که شبکه عرضه گاز را به مناطق شمالی و تا مرز تایلند ارتباط می‌دهد تا اواخر سال ۱۹۹۷ تکمیل گردد. همچنین دو کارخانه دیگر فرآوری گاز نیز در Terengganu، ۱۵ کیلومتری شمال مجتمع فعلی فرآوری گاز Kartih راه‌اندازی خواهد شد. جهت افزایش دسترسی خط لوله و امنیت عرضه آن احداث شبکه دیگری به موازات PGU به جنوب کشور در دست اقدام

است که تا سال ۲۰۰۱ تکمیل خواهد شد. PGU باعث گردیده تا مالزی در شمار پیشرفته‌ترین کشورهای جنوب شرقی آسیا از نظر زیربنای داخلی انتقال گاز محسوب گردد. تولید گاز داخلی و انتقال آن به عهده شرکت Petronas Gas Bhd است. این شرکت در سال ۱۹۹۵ در لیست مرکز بورس و سهام کوالالامپور قرار گرفت ولی ۷۵ درصد از سهام آن در اختیار پتروناس باقی ماند. میانگین فروش گاز در سال مالی ۱۹۹۷، به میزان ۹۴۲ میلیون فوت مکعب در روز برآورد شده که با ۸۹۹ میلیون فوت مکعب در روز در سال ۱۹۹۶ و ۷۰۷ میلیون فوت مکعب در روز در سال ۱۹۹۵ قابل مقایسه است. بخش تولیدی برق مصرف‌کننده ۷۷ درصد از این مقدار است که ۴۳/۵ درصد آن به شرکت توزیع‌کننده برق Tenaga Nasional Bhd و ۳۳/۴ درصد آن به تولیدکنندگان جدید و مستقل، اختصاص می‌یابد. صادرات به سنگاپور ۱۲/۳ درصد است و ۸ درصد برای مصرف سایر بخشهای داخلی، صنعتی، تجاری و مسکونی تخصیص یافته است.

پ - ارزش افسزوده: پتروشیمی و فرآورده‌های آن

طرح PGU برای تسریع در جریان توسعه صنعت داخلی پتروشیمی و صنایع کود شیمیایی از طرف دولت مالزی مورد استفاده قرار گرفته است. در این مرحله نیز پتروناس علاوه بر عرضه مواد اولیه از طریق کنترل و در اختیار داشتن سهام در شرکتهای مجری کارخانه‌ها، مستقیماً از منافع نیز

سود خالص سالانه این شرکت

با ۷/۶ درصد افزایش،

۲/۹ میلیارد دلار

برآورد گردیده که شرکت را

در رده ششم در میان

۳۱ شرکت نفتی برتر

از میان ۵۰۰ شرکت

تحت بررسی قرار می‌دهد

برخوردار است.

کارخانه‌های فرآورش گاز در Terngganu

با جداسازی متان از گاز طبیعی، آن را به نیروگاهها اختصاص می‌دهند و با جداسازی مایعات گازی برای پالایشگاههای نفت و تهیه اتان، پروپان و بوتان برای کارخانه‌های پتروشیمی و تولید گاز سیلندری (LPG) آماده‌سازی آن انجام می‌شود. در سال ۱۹۹۵، کارخانه‌های اتیلن و پلی‌اتیلن در Kertih به منظور نزدیکی به مواد اولیه اتان، پروپان و بوتان حاصله از کارخانه‌های فرآورش گاز PGU آن منطقه فعالیت خود را آغاز کردند.

تولید این گونه فرآورده‌های اساسی پتروشیمی امکان بهره‌گیری از فرآیندهای پیچیده‌تر را فراهم نموده و از جمله قرار است یک مجتمع آروماتیکی در سال ۱۹۹۹ در Kertih فعالیت خود را آغاز کند.

مرکز پتروشیمی دیگری قرار است در نزدیکی کارخانه‌های جدید در Tok Arun احداث گردد. این مرکز در سال ۲۰۰۰ فعالیت خود را آغاز خواهد نمود و از تسهیلات کراکر اتیلن برخوردار خواهد بود.

قرار است به کارخانه‌های پروپیلن / MTBE و پلی پروپیلن واقع در Kuantan سواحل شرقی مالزی، کارخانه مونومر آکریلیک، تا سال ۲۰۰۱ اضافه گردد. در جنوبی‌ترین نقطه شبه جزیره Pasir Gudang گاز به کارخانه مونومر اتیل بنزن / استایرن انتقال می‌یابد. همچنین برای تولید کود شیمیایی (آمونیاک و اوره) کارخانه‌هایی در

ایالت Kedah در Gurun (واقع در سواحل غربی و در جنوب مرز تایلند) احداث گردیده است.

ت - جهانی شدن

پتروناس پس از سه دست آوردن ۱۵ درصد از سهام عملیات اکتشافی در برمه در سال ۱۹۹۰، ابتدا فلات قاره و سپس مناطق خشکی این کشور را مورد بررسی قرار داد. امروزه این گروه قصد دارد تا ۳۰ درصد از منافع حاصله از فعالیتهای تجاری بین‌المللی را تا سال ۲۰۰۰ به دست آورد. منافع این شرکت تا ماه مارس سال ۱۹۹۷ به ۱۳ درصد رسیده بود. در بخش بالادستی، این شرکت در مناطق نفت و گاز خیز ویتنام هم فعالیت دارد. این شرکت صددرصد از سهام منابع دریایی Ruby واقع در Vung tau در جنوب ویتنام را که انتظار می‌رود از ذخیره‌های بالغ بر ۲۰۰ میلیون بشکه نفت و ۰/۴ تریلیون فوت مکعب گاز همراه برخوردار باشد در اختیار دارد.

در منطقه توسعه مشترک مالزی / تایلند واقع در خلیج تایلند که پتروناس دارای ۵۰ درصد از سهام آن است اکتشاف جدید امکان وجود ۷ تریلیون فوت مکعب گاز را تقویت نموده است و در میان فعالیتهای اخیر در زمینه اکتشاف و تولید، پتروناس فعالیتهایی در فیلیپین، پاکستان، ترکمنستان، ایران، سوآن، الجزایر، چین، سوریه و لیبی و تونس نیز صورت داده است.

در بخش پایین‌دستی، این شرکت با خریداری ۳۰ درصد از شرکت سهامی Engen در آفریقای جنوبی در سال ۱۹۹۶، نسبت به عرضه LPG و پایانه دریافت‌کننده واردات آن، سیلندری نمودن گاز و توزیع آن چه از طریق زمینی و یا از طریق راه‌آهن به چین، فیلیپین و هند اقدام نموده است. این شرکت همچنین در کارخانه پلی‌وینیل کلراید در نزدیک Kertih مالزی، شریک است. از سوی دیگر، پتروناس از تعدادی سهام در خط لوله انتقال گاز Moomba-Sydney استرالیا هم برخوردار می‌باشد و ۱۵ درصد از سهام خط لوله Transportadorede Gas del Norte SA آرژانتین را نیز به خود اختصاص داده است.

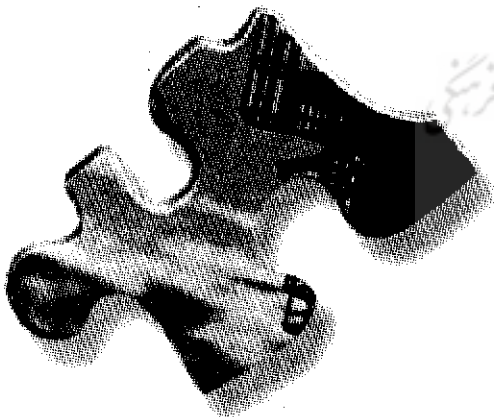
طبق اظهارات آقای ماریکان، جاه‌طلبی‌های بین‌المللی این شرکت با دیگر شرکت‌های ملی نفتی در منطقه قابل مقایسه است، زیرا شرکت‌هایی که جدیداً پا به عرصه

وجود گذاشته‌اند، روز به روز نگرش و اهداف خود را به شرکت‌های عظیم نفتی نزدیکتر می‌سازند.

ماریکان می‌گوید برای افزایش شانس در کسب موفقیت‌های بین‌المللی، لازم است که پتروناس و سایر شرکت‌های ملی با یکدیگر متحد گردند. به طور مثال وی به فعالیتهای پتروناس با شرکت سهامی نفت چین در سوآن به منظور تولید نفت و احداث خط لوله اشاره نمود. با این همه چنین همکاری‌هایی در میان شرکت‌های ملی هنوز رایج نشده است. در حالی که شرکت‌های نفتی بزرگ شرکتهای مختلفی را در سطوح بین‌المللی به وجود آورده‌اند، به نظر می‌رسد که شرکت‌های ملی چندان به این مسئله راضی نیستند.

او اضافه می‌کند: «ما باید به طور جدی به همکاری‌های گروهی سودمند چندجانبه در جهت رقابت مؤثر در بازار جهانی وارد گردیم. پایه‌های اساسی ایجاد همکاری‌های بعدی بین ما وجود دارد. ما می‌توانیم به طور مثال به شراکت موجود بین کشورهای ASEAN در کارخانه‌های کود شیمیایی Bintulu مالزی و Aceh اندونزی اشاره نماییم» مثال دیگر در این زمینه منطقه اقتصادی مشترک مالزی - تایلند و منطقه PM-3 است که به ترتیب توسط پتروناس و PTT و پتروویتنام توسعه یافته‌اند.

* FI Asia Gas Report, اوت ۱۹۹۷

مالزی با ظرفیت تولید

۱۶ میلیون تن در سال

سومین صادرکننده بزرگ

LNG جهان

به شمار می‌رود